

Het Wijkse balkonnetje van de familie Verhoef moet het voorlopig zonder nieuwe verflaag stellen. Tot grote spijt van mevrouw Verhoef. Haar man, Leo Verhoef, heeft het te druk met zijn strijd tegen onbetrouwbare gemeentelijke en provinciale jaarrekeningen. 'De chaos is met geen pen te beschrijven.'

André de Vos

De eenzame strijd van Leo Verhoef

Foto: Jan Lankveld

De dienstdoende agente in het politiebureau van Wijk bij Duurstede wist niet hoe ze het had. Wat te doen met deze keurige, nogal vasthoudende man, die aangifte kwam doen van boekhoudfraude door het bestuur van haar eigen stadje. 'Ze verschoot van kleur, wist niet wat ze ermee aanmoest,' memoreert Leo Verhoef met plezier. 'Maar uiteindelijk ben ik keurig geholpen.' Verhoef is inmiddels ook op het Wijkse politiebureau een bekende figuur. Hij deed er aangifte van boekhoudfraude tegen negen provincies en gemeenten, te beginnen tegen zijn woonplaats Wijk bij Duurstede, die bij al zijn procedures als proeftuin dient. De aangiftes zijn een nieuwe fase in Verhoefs eenzame strijd tegen ondeugdelijke jaarrekeningen, die al leidde tot honderden brieven aan gemeenten en provincies, en enkele verloren zaken voor de Raad van Tucht voor accountants (zie kader). Nu zijn praktijk als interim-manager door de economische malaise op een laag pitje staat, werpt Verhoef zich met hernieuwde energie op zijn zelfuitgeroepen kruistocht.

De kritiek van Verhoef is simpel. Gemeenten en provincies houden inkomsten en uitgaven buiten de jaarrekening, goochelen met reserves, subsidies, voorzieningen en investeringen en geven daardoor geen reëel beeld van de financiële situatie. 'Het is niet slechts een kwestie van gebrek aan transparantie; gemeentelijke jaarrekeningen zijn onbetrouwbaar. De cijfers kloppen niet. En de accountants keuren ze goed.' Verhoefs strijd tegen de ondeugdelijke gemeentelijke jaarrekening dateert van eind jaren tachtig, toen hij in dienst trad bij accountantskantoor VB, het voormalige Verificatiebureau Nederlandse gemeenten, inmiddels opgegaan in Deloitte&Touche. 'De chaos die ik daar zag, is met geen pen te beschrijven. Goedkeurende accountantverklaringen bij jaarrekeningen die van geen kant klopten. Ik kwam uit het bedrijfsleven, was gewend hoe men daar met jaarrekeningen omging. Maar nee, kreeg ik te horen, dit is de overheid, daar gaat het heel anders.' Verhoef trok al snel aan de bel bij zijn bazen, maar vond geen gehoor. Zijn continue kritiek

maakte zijn positie onhoudbaar. In 1994 werd hij ontslagen bij Deloitte&Touche. Verwijtbaar, oordeelde de kantonrechter, want Verhoef werd op zijn WW-uitkering gekort. Sindsdien is Verhoef actief als interim-manager, want als accountant komt hij nergens aan de bak. 'Het is niet één accountantskantoor dat aan deze praktijken meewerkt, ze doen het allemaal. En de ambtelijke top doet eraan mee. Niemand durft het aan te pakken.' Behalve Leo Verhoef. Hij vraagt jaarrekeningen op bij gemeenten en provincies en zet zich met een kopje koffie aan zijn bureau op de entresol in zijn woonkamer die als kantoor fungeert. Op de grond liggen in keurige stapels jaarrekeningen van diverse gemeenten en provincies. Eerste stap: het vergelijken van het saldo van de winst- en verliesrekening met het eigen vermogen. Als die niet overeenkomen weet Verhoef voldoende: er zijn baten en lasten buiten de jaarrekening gehouden. 'Binnen vijf minuten zie ik of er iets niet klopt. Vervolgens ga ik een paar uur zoeken hoe die baten en lasten verantwoord worden. Het

'Gemeentelijke jaarrekeningen zijn onbetrouwbaar. De cijfers kloppen niet'

geld mis ik niet, maar de verantwoording ontbreekt dikwijls. Soms moet ik schateren om de constructies die worden gebruikt, maar het is natuurlijk eigenlijk om te huilen.'

Als Verhoef eenmaal heeft gevonden waar de fouten zitten, gaat er een brief uit naar de gemeenteraad of provinciale staten. De brief zit standaard in zijn computer, alleen namen en bedragen hoeven worden aangepast. Soms wordt hij gevraagd om uitleg te geven aan gemeenteraadsleden, of zelfs wethouders en hoofden financiën. Maar nog niet één gemeente heeft de boekhouding wezenlijk aangepast als gevolg van zijn kritische kanttekeningen. 'Ik heb wel eens een wethouder gesproken die me helemaal gelijk gaf. Maar hij deed er niets mee: 'Als ik bij de raad toegeef dat we het niet goed doen, ben ik binnen tien minuten wethouder-af. Want die jaarrekening is wel onder mijn verantwoordelijkheid tot stand gekomen.' Zo houden ambtenaren, accountants en politiek verantwoordelijken deze werkwijze in stand. De enige die het zou kunnen aanpakken is de gemeenteraad. Maar gemeenteraadsleden zijn of helemaal niet geïnteresseerd in jaarrekeningen, of ze hebben er geen verstand van.'

Wat Verhoef het meest dwarszit is dat de betrokken accountants een naar zijn mening onterecht beroep doen op de comptabiliteitsvoorschriften en de vermeende verschillen tussen overheid en bedrijfsleven. 'Niemand ontkent dat er baten en lasten buiten beeld blijven, maar 'het mag zo, dus we doen het zo', is de redenering. Nu gebeuren er wel degelijk dingen die ook volgens de comptabiliteitsvoorschriften niet mogen, maar los daarvan; betrouwbaarheid is iets anders dan simpelweg voldoen aan de regels. Het is de taak van een accountant om duidelijk, dat wil zeggen, begrijpelijk voor een leek als het gemiddelde raadslid, uit te leggen, hoe de financiële situatie is. Dat kan in twintig pagina's. In plaats daarvan worden volstrekt ontoegankelijke boekwerken van honderden bladzijden gepresenteerd, waar mutaties in reserves buiten de jaarrekening blijven, soms zonder dat er een toelichting bij staat. Dan kun je wel zeggen dat gemeenten en bedrijfsleven niet met elkaar te vergelijken zijn, maar een accountant die daarmee akkoord gaat, is ronduit onprofessioneel.'

Van de nieuwe regels in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verwacht Verhoef niet veel verbetering. 'De nieuwe kleren van de keizer' noemt hij het BBV. Hij ziet het in

Kruistocht in cijfers

Ongeveer zeventig jaarrekeningen heeft Leo Verhoef inmiddels gecontroleerd op boekhoudfouten.

Zestien zaken kwamen er voor de Raad van Tucht

Daarvan was de eerste tegen Verhoef zelf, omdat hij zijn kritiek op de accountant van Wijk bij Duurstede niet eerst had overgebracht op de accountant zelf. Verhoef won die zaak, omdat hij zijn kritiek als burger had geuit. Van de vijftien zaken die Verhoef tegen de accountants van Wijk bij Duurstede, Tiel, Den Bosch, Hengelo, Utrecht, Amersfoort, Zaanstad, Den Haag, Dordrecht en de provincies Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en Gelderland aanspande

wegens het buiten de rekening houden van baten en lasten verloor Verhoef er één wegens een procedurefout. Vijf andere zaken verloor hij omdat de Raad van Tucht weliswaar erkende dat er baten en lasten buiten de jaarrekening waren gehouden, maar dat dit was toegestaan. Vorige week speelde de zaak van Verhoef tegen nog eens negen accountants.

Elf aangiftes wegens

boekhoudfraudes

Tegen Wijk bij Duurstede, Utrecht, Amsterdam, Den Haag, Amersfoort, Zaanstad, Tiel en de provincies Noord- en Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland heeft Verhoef bij de politie aangifte gedaan van boekhoudfraude.

eerste plaats als een redactionele aanpassing van de Comptabiliteitsvoorschriften. Sommige fouten worden hersteld, andere geïntroduceerd. 'Het BBV is een gemiste kans, het biedt geen garantie dat jaarrekeningen nu betrouwbaarder worden. Niet alle leemtes worden gerepareerd.'

Hoewel Verhoef inmiddels aangifte heeft gedaan van boekhoudfraude, beschouwt hij de wijze waarop gemeentelijke jaarrekeningen tot stand komen, eerder als onbewust geklungel dan als boze opzet. 'Frauderen kunnen ze ook al niet. Maar het is niet uitgesloten dat je met het boekhoudkundig geklungel de deur open zet voor ander knoeiwerk, wél met boze opzet.'

Over het wáárom van het geklungel is hij niet zo uitgesproken. Wellicht is het de neiging van ambtenaren om te potten en bedragen buiten het zicht van de raad te houden. Immers, in de meeste jaarrekeningen die Verhoef onderzocht doen gemeenten zich armer voor dan ze zijn. Amsterdam zou volgens Verhoef in de periode 1998-2001 liefst 1,7 miljard euro aan inkomsten buiten de jaarrekening hebben gehouden, Den Haag 400 miljoen, Noord-Holland 330 miljoen. 'Misschien zijn ambtenaren bang dat als die bedragen bekend worden, de gemeenteraad

er allemaal leuke dingen van wil gaan doen.' Want effect op het bestuur van gemeente en provincie heeft de wijze van boekhouden natuurlijk wel. 'Een gemeente die zich armer voordoet dan-ie is, zal eerder de OZB verhogen. En daar heeft de burger last van.' Brieven aan de ministers en de Tweede Kamer heeft Verhoef geschreven. Ook daar met weinig succes. 'De woordvoerders Binnenlandse Zaken in de Kamer komen zelf vaak ook weer bij gemeenten en provincies vandaan waar ze dit soort jaarrekeningen hebben laten passeren.' Maar het gevecht tegen de bierkaai gaat voort. Eerherstel is Verhoefs belangrijkste drijfveer, meer dan frustratie. 'Dat was het in het begin misschien wel, maar nu niet meer. Ik zou graag weer aan de slag willen in dit vak. Ik ben accountant, daar ligt mijn hart.'

'Verhoef' is inmiddels een begrip bij (gemeentelijke) accountants en afdelingen financiën. Sommigen kunnen zijn bloed wel drinken, enkele gemeenten weigeren nog met hem te communiceren. Verhoef is zelf ook al aangeklaagd voor de Raad van Tucht. De eenmanskruistocht blijft niet onopgemerkt. Tot grote tevredenheid van Verhoef, die elke steunbetuiging, hoe klein ook, als een morele overwinning ziet. 'Het wereldje begint aardig in rep en roer te raken. Het gaat nog een keer goed komen, daarvan ben ik overtuigd.' Dus werpt Verhoef zich elke dag weer op een nieuwe kwestie. Het onderhoud van Huize Verhoef moet er voorlopig voor wijken. 'Mijn vrouw vraagt me waarom ik niet even lekker het balkonnetje schilder nu ik zoveel tijd heb, maar ik heb het hier veel te druk mee.'

'Met boekhoudkundig geklungel zet je de deur open voor ander knoeiwerk, wél met boze opzet'